

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Γ Ο Ν Ι Ο Σ

Τὰρχαία οὐσιαστικά εὐς λ. γ. φονεύς, βασιλεύς, κτλ. στή νέα Ἑλληνική γίναντι: φονέας—φονιδς, βασιλέας βασιλιὰς, γραφέας—γραφιδς, βαφέας—βαφιδς, χαλκέας—χαλκιδς κτλ. (πρωτόκλιτα.)

Ἐποῦσο μερικὰ ἀπ' ἀφτά (στά ιδιῶματα) παρ-
ιστρατοῦνε καὶ κάνουνε —ιδς δεφτερόκλιτα.

Τέτοια ἔχουμε τὰ πτοπιολάλητα:

βασιλιδς (=βασιλεύς—βασιλέας). Στὸν Ἐρωτό-
κρητο (ἀντὶ τοῦ κοινῶ: **βασιλιὰς**).

ἀλιδς (=ἀλιεύς—ἀλιέας). Πολίτη παροιμίης Α' (ἀν-
τί: **ἀλιὰς**).

ἀμουργιδς =ἀμοργεύς—ἀμοργέας ἀπ' τὸ **ἀμὀργη**
=μοῦργα). Στὴν Κάραθο (ἀντί: **ἀμουργιδς**).

σκαφιδς (=σκαφεύς—σκαφέας). Στὴν Κάραθο
(ἀντὶ τὸ κοινῶ: **σκαφιδς**).

Τὸ παραστράτημα ἀφτό γίνεται ἀπὸ ἀναλογικὸ συ-
νεπαρμὸ με ἄλλα ὁμοιονόημα οὐσιαστικά δεφτερό-
κλιτα λ. γ. τὸ **δ βασιλιδς** σάν τό: **δ λαδς**, νὰ ποῦμε.

Γιὰ νὰ γίνοι ὁ ἀναλογικὸς ἀφτός συνεπαρμὸς (πρὸβλ.
τὸν ὄρο τὸν ἀρχαίω: **συνεξέδραμε**) πρέπει νὰ τα-
μοθοῦνε φθογγικά τὰ δυὸ τους σὲ κάποιον κοινὸ
τύπο.

Ἀηλαδὴ ἐξεῖτο ποῦν θάκοιουθήσει νὰ συμπίσει με-
κείτω ποῦν θὰ τὸ συνεπάροι σὲ κάποιαν κοινή πτόση,
ὡς ποῦμε, «Ἠτῶσις δὲ ἔστιν ὀνόματος ἢ ρήματος»
κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (περὶ ἔμφη. 2, 3.)

Ἔτσι λοιπὸν ἀπὸ φράσεις σάν ἐποῦτη λόγου χάρη:

— Ἡ ἀγάπη τῶν **λαδῶν** δύναμη τοῦ **βασιλιδῶν**,
μπορεῖ νὰ λεχθῆ καί: Ἡ ἀγάπη τοῦ **λαοῦ** δύναμη
τοῦ **βασιλιδῶν** καὶ ἀπ' ἀφτό ἴσπετοι καί: **δ βασιλιδς**
σάν τὸ **δ λαδς**.

Ἐπίσης τὸ **ἀλιδς** σάν τί: **κυνηγδς**, **πουλιολδς**
ἀπὸ φράσεις λ. γ.:

— Τῶν **ἀλιδῶν** καὶ **πουλιολδῶν** ἔρημα εἶν' τὰ κα-
λύβια τους κτλ.

Τὸ: **σκαφιδς** σάν τὰ: **γεωργδς**, **κηπουργδς**, **ἀμ-
πελουργδς**.

Τὸ: **ἀμουργιδς** σάν τὸ **ἀμοργδς** (Γραμμ. Φίλην.
σελ. 446) γιατί καὶ τὰ δυὸ ἀφτά εἶναι δοχεῖα.

Ἐξὸν ἤμως ἀπ' ἀφτά τὰ ιδιωματα ἔχουμε καὶ
τὸ κοινάτιτο: **δ γονιδς** ἀντὶς **ὁ γονιδς**: (=γονεύς
—γονέας).

Ἄμα σκεφτοῦμε ἐπαγωγικά σύμφωνα με τὰ πα-
ραπάνον, δὲν μπορεῖ παρὰ καὶ τὸ: **γονιδς** νὰ ἔγινε
ἔτσι με **ο** ἀπὸ ἀναλογικὸ συνεπαρμὸ με κάποιον ἄλλο
ὁμοιονόημα δεφτερόκλιτο.

Καὶ καὶ τέτοιο ἔρχεται ἀμέσως στὸ νοῦ μας:

— Ποῖο ἄλλο ἀπὸ τὸ: **υῖδς**;

Ἀπὸ τὴ φράση: τῶν **υῖδῶν** καὶ τῶν **γ ονιδῶν**, καὶ
ἀπὸ ἀφτήν: τοῦ **υῖδῶ** καὶ τοῦ **γονιδῶ**, εἶπαν ἴσπετοι:
δ υῖδς καὶ **ὁ γονιδς**.

Ἀκοιολογημένα τὸ ἀντίθετο συνέβηκε στοὺς ἀρ-
χαίους. Ἀηλ. ἀπὸ τὸ: **γονιδῶν** εἶπαν καὶ **υῖδῶν** κέτοι
συνεξέδραμε καὶ στίς ἄλλες πτόσεις: **τοὺς υῖδς** σάν
τοὺς γονιδς, **τὸν υῖδα** σάν **τὸν γονεα** κτλ. (ἂν καὶ
στὸν ἐνικό δὲ διατηρήθηκε στή γραφτὴ παράδοση ἢ
ἐνική ὀνομαστική: **υῖδύς**.)

Ἀφτὴ ἢ ἐξήγηση, τόσο ἀπλή, τόσο λογική, τόσο
ἐπιστημονική, τόσο ἐρκολη ἀκόμα, εἶναι ἢ μόνη σω-

στή γιὰ τὸ πῶς τὸ **γονέας** ἔγινε: **γονιδς** καὶ δὲν ἔγινε
γονιδς.

Ἄκ. Χατζηδάκης (στά ΜΝΕ. β' σελ. 13 καὶ πέρα)
ἰδρῶναι νὰ βροῖ τὴν αἰτία τοῦ παραστράτηματος καὶ
στά ἴσπετοι δὲν τὴ βροῖκει.

Πρῶτα πρῶτα μιλεῖ γιὰ τύπο: **γονέος**.

Ἔτσι λέει, γιατί ἀφτός τοῦ χρειάζεται γιὰ τίς θεω-
ρίες του.

Ἐποῦσο ἐμεῖς: **γονιδς** λέμε δὲ λέμε: **γονέος** στήν
κοινή τουλάχιστο.

Ἄν κάποιον στήν Κρήτη εἶπανε καὶ **γονέος**, εἶναι
συμφωνῶς: **γονιδς**+**γονέοι**—**γονέος** δηλ. τὸ **γονιδς**
προγενέστερο ἀπ' τὸ **γονέος**, ἀλλῶς δὲ γίνεται. Ἄν
τὸ **γονέος** εἶτανε ὁ ἀρχαιότερος τύπος θὰ εἶτανε κοι-
νό. Ὅπως δηλ. λέμε **βασιλέας** καὶ **βασιλιὰς**, **γρα-
φέας** καὶ **γραφιδς**, **βαφέας** καὶ **βαφιδς** κτλ. θὰ
λέγαμε ἐπίσης στήν κοινή **γονέος** καὶ **γονιδς** ἐπὶ λέ-
με μόνο **γονιδς**, δηλ. ὁ δεφτερος τύπος, ὁ συμφρο-
μένος δὲν ἐμορφώθηκε στήν κοινή Ἑλληνική.

Ἄ τὸ τύπος **γονέος** εἶναι λέει σάν τὰ: **κόρακος**, **μυ-
λαύλακος** κτλ. καὶ παραπέμπει στή σελιδ. 3 τοῦ βι-
βλιον του, ποῦ μιλεῖ γιὰ τοῦτα.

Ἄ τὸ τύπος λοιπὸν **γονέος** ἔγινε λέει ἀπὸ τὸν πλη-
θυντικὸ **γονέοι**.

— Ὅχι ἀφτό δὲν εἶναι σωστό. Θὰ τάποδείξουμε
ἀμέσως, πῶς δὲ γίνεται.

Τὸ **γονέοι** ναιμὲν ἔγινε ἀπὸ τὴ γενική πληθυντική
γονιδῶν ποῦν σγνὰ τὴν ἀκούει ὁ λαὸς στήν ἐκκλη-
σιὰ, καθὼς λέει, μα ἀφτό μονάχο δὲ φτάνει νὰ γίνοι
καὶ ἢ ἐνική ὀνομαστικὴ **γονιδς**, ἢ καὶ **γονέος** (με **ο**).

Γιατὶ νὰ, ποῦν τὸ **γονέοι** εἶναι σάν τὰ **βασιλέοι**,
ιερέοι, **ἀρχιερέοι**, ποῦν τὴ γενική πληθυντική τους
τὴν ἀκούει ὁ λαὸς ἐξῆσον σγνὰ στήν ἐκκλησιὰ [πρὸβλ.
τὴν ἐρκή: «**Βασιλέων**, **πατριάρχων**, **ἀρχιερέων**, **ι-
ερέων**, **ιερομονάχων** κτλ.], μα ἴσπετοι ἀφτό δὲν τὸν
ἐμπτόσε νὰ πεῖ **δ βασιλέας**, **δ ιερέας**, **δ ἀρχιερέας**
(με **α**), γιατί δὲν ἔπαρχε ὁμοιονόημὸ τους δεφτερό-
κλιτο ποῦν νὰ τάκοιουθήσουνε.

Παράβαλε ἀκόμα οἱ **δεκανέοι**—**δ δεκανέας**, οἱ
εἰσαγγελέοι—**δ εἰσαγγελέας**, οἱ **σκαπανέοι**—**δ σκα-
πανέας**, οἱ **γραμματέοι**—**δ γραμματέας** κτλ. ὅλα με
α πρωτόκλιτα.

Καὶ λοιπὸν τὸ κανονικὸ θὰ εἶτανε οἱ **γονέοι**—**δ
γονέας**—**γονιδς** (με **α**) ἔγινε ὅμως **γονιδς** (με **ο**) κα-
τὰ τὸ **υῖδς**, ὅπως τὸ **βασιλέας**—**βασιλιὰς** ἔγινε (ιδι-
ωματικά) **βασιλιδς** κατὰ τὸ **λαδς**.

Γονιδς ἔγινε εἶπαμε στήν κοινή κῶχι **γονέος** «κα-
τὰ τὸ **ὄρατος**» ποῦν λέει ὁ κ. Χ.

Ἀφτό πάλι τὸ «**ὄρατος**» ποῦν βροῖθηκε;

Ἄς εἶναι δά. Θὰ χωρατέβει ὁ κ. καθηγητής.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΡΑΧΛΟΣ ΤΑΦΟΣ

Ἄραχλος τάφος σ' ἔκλεισε σ' ἄστοργη χώρα μακρινή,
Καὶ πότε πῶς ἐχάθηκε τὸ πᾶν μαζί μ' ἐσένα
Πότε, θαρρῶ, δὲ βράχιασε καθόλου ἢ μαγικὴ φωνή
Τοῦ κόσμου, καὶ ὅσα θεῶν ἐδῶ χεῖλια ἔχουν εἰπωμένα.
Καὶ πότε μες στὰ σπλάχνα μου ἀναγεννέσαι τίς βραδιές
Ποῦ ἢ νύχτα σ' ἄμοιρες ψυχές πλάνο τραγοῦδι λέει.
Πότε μες τοῦ κορυδαλοῦ σ' ἀκούω τίς μάγες μελωδιές,
Στὴν μπόρα μέσα κάποτε, θαρρῶ, ἢ ψυχὴ σου κλαίει.

ΑΣ. ΓΚΙΝ.